



## ★ ★ הבינתחומי הרצליה

והמסירות שאפשרו ליוזמה להתפתח. חדור באמונה כי ניתן לעשות שינוי, פרופ' רייכמן לא נרתע והמשיך בדרכו. הגלגל שפרופ' רייכמן התחיל להניע וסחף עמו רבבות, הצליח בסופו של דבר לבקע את החומה השמרנית של השלטון והבירוקרטיה בישראל דאז ולחולל מהפך בתחום החוקתי של מדינת ישראל. בשנת 1992 התקבלו בכנסת שני חוקי יסוד מהפכניים: חוק יסוד חופש העיסוק וחוק יסוד כבוד האדם וחירותו, במסגרת מהלך כולל שיזמו חברי 'חוקה לישראל' יחד עם יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט, **חה"כ אוריאל לין**, חבריו של פרופ' רייכמן לפקולטה למשפטים, **חה"כ פרופ' אמנון רובינשטיין**, **פרופ' דוד ליבאי** ו**חה"כ יואש (צ'אטו) צידון**. החוק לבחירה ישירה של ראש ממשלה התקבל אף הוא אך בשינויים משמעותיים מההצעה שניסח פרופ' רייכמן וצוותו, אשר יצרו לדבריו עיוותים קשים, אשר בסופו של דבר עיקרו אותו.



בתמונה: פרופ' אוריאל רייכמן, 1988.

שמונה שנים מחיי של פרופ' רייכמן הוקדשו כמעט בלעדית לרעיון החוקה לישראל, במאמצים מתמידים לשכנע אזרחים, פוליטיקאים ומקבלי החלטות בנחיצותה של החוקה. "לילות רבים העברתי בחוגי בית במטרה להסביר ולחשוף את העניין בפני כמה שיותר אנשים. בסופו של דבר, השאלה היא כמה אתה מוכן להקדיש למטרה שלא משרתת אותך, אלא את הכלל". את המאבק הזה מסכם פרופ' רייכמן בגאווה אך גם בתקווה עזה שהרעיון לא מת. "החוקה היא חיונית ואני מקווה שעוד בימי חיי תהיה חוקה לישראל".

### גירותה של מערכת ההשכלה הגבוהה פוגעת במוביליות החברתית בישראל

עם דעיכתו של המאבק הציבורי למען 'חוקה לישראל', התמקד פרופ' רייכמן בתפקידו כדיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב. מהר מאוד נוכח שקיים ביקוש שיא ללימודי משפטים. על

תוך התייעצות עם משפטנים חוקתיים מאוניברסיטת ייל בארה"ב ומאוניברסיטת היידלברג.

ההשקפה בבסיס היוזמה לערוך רפורמה קונסטיטוציונית, היתה שחינוי לטפל בבעיות יסוד כמו שיטת הממשל, שיטת הבחירות לכנסת, יחסי דת ומדינה וכו', נושאים אשר דורשים פתרון משמעותי כדי לאפשר תפקוד תקין של המדינה. בעיניו של פרופ' רייכמן היוו סוגיות אלה את המסד הנורמטיבי לערכים שעליהם נכונה מדינת ישראל והטיפול בהם נועד להבטיח לא רק את שרידותה של הדמוקרטיה הישראלית אלא גם למלאה בתוכן ממשי.



בתמונה: פרופ' אוריאל רייכמן במשמרת מחאה של 'חוקה לישראל', 1986.

לאחר כשנה וחצי של מלאכה קדחתנית ועם פרסומה של הצעת החוקה בעתונות, נוצר עניין ציבורי רב, אך עמו גם החלה להישמע ביקורת רבה. פרופ' רייכמן מצא עצמו מוביל את חזונו בנחישות לאורך מסלול רצוף קשיים. הוא זומן על ידי המפלגות השונות להציג את הצעת החוקה ולדון במשמעותיותה. "הגשנו את ההצעה לנשיא דאז, **חיים הרצוג**, שהביע עניין, אך לאחר מספר חודשים התברר לי שהפוליטיקאים שמחו לקבל חשיפה תקשורתית כתוצאה מהזדהותם עם רעיון החוקה, אך לאיש מהם לא באמת היה חשוב לפעול לקדמה". לאחר עשרות פגישות עם נציגי המפלגות השונות, נאלץ פרופ' רייכמן להחליט אם לזנוח את היוזמה או להילחם למימושה. "כל המשפטנים שעבדו איתי הודיעו לי על סיום חלקם בפרויקט וכי אינם רואים עצמם נוטלים חלק במאבק ציבורי. אני לא הייתי מוכן לזנוח את חלומי והחלטתי לייסד תנועה שתוביל את המאבק". לתנועה קרא פרופ' רייכמן 'חוקה לישראל'. "מיד התחלנו בקמפיין ציבורי רועש, שכלל פרסום שלטים, איסוף מאות אלפי חתימות, הפצת הצעת החוקה בעתונים והפגנות ענק תחת הסיסמה "מושחתים נמאסתם!", שהציבו את נושא החוקה למשך זמן רב בראש סדר היום הציבורי".

פרופ' רייכמן מתאר באופן מפוכח את התקופה התובענית ההיא: "כולם האמינו שהרעיון הוא בלתי אפשרי ליישום וכי לא סביר שאנשים יצליחו להתרומם מעל לאינטרסים האישיים והפוליטיים שלהם", אך חוזר ומדגיש את הנחישות, האמונה

## ★ ★ ★ הבינתחומי הרצליה

יזמה חסרת תקדים, ובתור התחלה, בדקתי היכן יש קרקע פנויה, מהיכן ניתן לגייס כספים, אילו מרצים עליי לגייס ובעיקר להחליט מה תהיה הפילוסופיה של המוסד האקדמי ואילו ערכים יעמדו בבסיסו". משראה פרופ' רייכמן לנגד עיניו את חזון ההשכלה הגבוהה והחליט להקדיש לו את מרצו, החל בגיבוש קבוצה של אקדמאים בכירים בתחומי המשפט, הכלכלה והניהול, מקצתם מאוניברסיטת תל אביב ומקצתם מהאוניברסיטה העברית בירושלים, בהם: פרופ' אוריאל פרוקצ'יה, פרופ' אמיר ברנע, פרופ' עמוס שפירא, פרופ' ישראל בורוביץ, פרופ' יצחק סוארי, פרופ' דב פקלמן, פרופ' אפרים צדקה, פרופ' ליאו ליידרמן, פרופ' עדי זיידמן, פרופ' חיים שקד, פרופ' ברוך ברכה. ראשי האוניברסיטאות, שראו ביזמה תחרות בלתי מבורכת החלו להפעיל לחץ רב על המרצים וחלקם פרשו בשלבים שונים מן הקבוצה, אך לא היה בכך להרתיע את פרופ' רייכמן מלממש את החזון ולהפכו למציאות עבור אלפי צעירים וצעירות.



בתמונה: בסיס נ"מ של צה"ל (1956), כיום המרכז הבינתחומי הרצליה.

בשלב זה שם המוסד האקדמי החדש טרם נקבע. לא היתה אפשרות להשתמש בשם 'אוניברסיטה', ומאידך ביקש פרופ' רייכמן להימנע מהשם "מכללה". "את השם הנוכחי 'המרכז הבינתחומי הרצליה', בחרנו מתוך חשיבותו של רעיון הבינתחומיות בלימודים אקדמיים ומתוך התפישה שיש להכין את הסטודנטים שלנו להשתלבות בעולם הגלובלי".

באותה התקופה פגש פרופ' רייכמן את פרופ' ג'רי (יורם) ווינד, ויחד עמו, בשנת 1994, גיבשו את ערכי המרכז הבינתחומי. "הערך הראשון היה התפישה הבינתחומית ועל כך הוספנו את עקרונות הסטודנט כשותף וכמובן רעיון ה'חירות ואחריות', שבטיטו המעשי הכפול הוא יזמות וסיוע לזולת. התחלנו לחפש מיקום והסתובבנו בכל הארץ". זמן קצר לאחר מכן, פנה אליו אלי לנדאו, אז ראש עיריית הרצליה, והציע לו להקים את המרכז הבינתחומי בהרצליה. "הסתבר לי שהמחנה הצבאי הממוקם בעיר עומד להתפנות ומייד התחלנו במגעים להקצאת חלק משטח המחנה לטובת הבינתחומי.

כל מקום בפקולטה התחרו כמעט 10 סטודנטים ורבים שלא התקבלו, או שהיו להם האמצעים, נסעו ללמוד משפטים באנגליה. "אני ראיתי בכך בזיון של מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל", מתריס רייכמן. "זוהי מערכת ששמרה באדיקות על סגירותה וכתוצאה מכך נמנעו אפשרויות הלימוד משכבות שלמות באוכלוסייה ונפגעה האפשרות למוביליות חברתית בישראל".



בתמונה: פרופ' אוריאל רייכמן כדיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב.

פרופ' רייכמן אינו טיפוס היושב בצד ומשלים עם המצב. בשנת 1990 פנה להנהלת אוניברסיטת תל אביב והציע להקים את "רמות משפט" – מכללה למשפטים בתוך האוניברסיטה. ההצעה התקבלה, חברת רמות משפט הוקמה, אולם מיומה הראשון ניצב פרופ' רייכמן בפני אתגרים המוכרים לו היטב. "דווקא האוניברסיטה החלה להערים קשיים", מספר רייכמן. "היא התייחסה בזלזול לסטודנטים ואף לבסוף הודיעה כי לא תעניק להם תואר אקדמי. מצאתי עצמי במאבק מאוד קשה, שבסיומו נאותה האוניברסיטה לאפשר לסטודנטים לקבל תואר של האוניברסיטה, אך בתוך זמן קצר הוחלט על סגירת רמות משפט".

### "הרוח הייחודית הזאת, של הצלחה משותפת נגד כל הסיכויים, פועמת עד היום"

בעקבות המהלך להקמת רמות משפט, שכלל את המאבק למען הסטודנטים ותנאי לימודיהם, מספר פרופ' רייכמן בהתרגשות רבה, כי נוצר קשר מאוד מיוחד בינו לבין הסטודנטים. הוא מתארו כ"קשר של שיחות, שיתוף פעולה וחברות". במחזור הראשון שסיים את לימודיו ברמות משפט הוא רואה שותף למאבק שהוביל אותו מאוחר יותר להקמת המרכז הבינתחומי הרצליה. היה זה המאבק שחולל מהפכה בתחום ההשכלה הגבוהה בישראל ופתח את הדלת להקמתן של מוסדות אקדמיים פרטיים נוספים לטובת כלל החברה הישראלית.

"כאשר גמלה בליבי ההחלטה להקים מוסד אקדמי חדש, חוץ-אוניברסיטאי, נאלצתי להתמודד עם השאלה – כיצד מקימים אוניברסיטה? היתה זאת

## ★ ★ הבינתחומי הרצליה ★ ★



בתמונה: שער הכניסה לבסיס הנ"מ (1956), כיום שער הכניסה למרכז הבינתחומי הרצליה.

עם השנים הצטרפו לסגל המרצים הטובים ביותר ונפתחו בתי ספר נוספים. בביה"ס הבינלאומי ע"ש רפאל רקנאטי, שבו לומדים למעלה מ-1,000 סטודנטים מכ-60 מדינות ברחבי העולם, רואה פרופ' רייכמן מפעל ציוני מודרני. "כ-70% מהסטודנטים בביה"ס 'עושים עליה' ותורמים תרומה משמעותית לחברה הישראלית. הסטודנטים אשר שבים למולדתם עושים גם הם שירות יוצא דופן לישראל, בהיותם שגרירים בלתי פורמאליים שלנו" מציין פרופ' רייכמן בגאווה. בשנת הלימודים הקרובה צפוי להיפתח בית ספר לכלכלה. חברי הסגל במרכז הבינתחומי נחשבים לטובים בתחומם בישראל וברמה בינלאומית גבוהה ומכוני המחקר הפועלים בבתי הספר השונים נמצאים בחזית העשייה. "הסטודנטים שלנו, שאנו רואים בהם את מנהיגות העתיד בתחומי הממשל, העסקים, המשפט, הטכנולוגיה, התקשורת והפסיכולוגיה, מבינים כי אנו מצפים מהם ליישם את הערכים שטיפחנו בהם במהלך לימודיהם, ליטול אחריות לא רק על חייהם אלא גם לערוב לחברה בכללותה ולהוביל שינויים היכן שאלה נדרשים".



בתמונה: מבנה הסימולטור בבסיס הנ"מ, המשמש כיום כמבנה לימודים. שיפוצו מומן ע"י ברוך איבצ'ר.

לאחר שנחתמו ההסכמים, קיבלנו לידינו את השטח ובזכות התרומה הכספית הראשונה שקיבלנו מידי **ד"ר הארי רדזינר** הצלחנו לשרוד. מתוך אילוצים תקציביים התחלנו בשיפוץ מבנים קיימים, שרובם היו הרוסים לגמרי. מצבו של בניין רדזינר היה רעוע, מועדון הסגל שימש כבית כנסת והמבנה היחיד שעמד על תילו, היה בניין המרפאה, ששימש את המילואימניקים ששמרו על הבסיס. המבנה הזה משמש היום כלשכתי. אולם איבצ'ר, הקרוי על שם **ברוך איבצ'ר**, שתרם את הכסף לבנייתו, היה קודם לכן מבנה סימולטור".



בתמונה: המבנה בבסיס הנ"מ, ששופץ בשנת 1994 והוסב ללימודי משפטים במרכז הבינתחומי הרצליה, בסיועו האדיב של ד"ר הארי רדזינר.

פרופ' רייכמן מספר כי ההחלטה החשובה ביותר שלו כמייסד המרכז הבינתחומי היתה שלא לקחת מכספי המדינה. הוא מאמין כי יש הכרח לשמור על החירות לפעול כגוף לתועלת הציבור ולהציב סטנדרט חדש בקרב המוסדות להשכלה גבוהה. בעת זו היה פרופ' רייכמן כבר למוד נסיון ממאבקיו הקודמים לשינוי פני החברה הישראלית. כמה עלבונות, התנגדויות חריפות מכל עבר, עוינות ממסדית והערמת מכשולים לא יכלו לו. "במשך כל התקופה הזאת חשבו אנשים סביבי שאני משוגע וזהו כיצד אצליח להקים מוסד אקדמי ללא תמיכה ציבורית ולתפעלו לאורך זמן. לכולם היה ברור שהמיזם לא יצליח וכי הוא נדון לכישלון". ואף על פי כן, ממעשה למעשה וצעד לצעד, התבססו וניצבו להם היסודות לאוניברסיטה שתיכון על בסיסה של האנושיות, הגשמה אישית, טיפוח מצוינות ותפיסה בינלאומית. החזון הגדול החל מתממש.

"לשנת הלימודים הראשונה נרשמו 360 סטודנטים, ואיתם יצאנו לדרך. בסמסטר הראשון הובאו מרצים מן החוץ, ובזמן שהטרקטורים עבדו בכל רחבי הקמפוס, ליוותה אותנו תחושה של חלוציות וראשוניות, שהסטודנטים היו שותפים לה. הרוח הייחודית הזאת, של הצלחה משותפת כנגד כל הסיכויים, פועמת עד היום".